

Capítol 2 - GUILHÈM IX DE PEITEUS:

SENYOR I TROBADOR

La biografia de Guilhèm de Peiteus, també conegut com a Guilhèm IX d'Aquitània, ens mostra clarament la vida d'un gran senyor feudal en plena Edat Mitjana, amb tota una sèrie de vicissituds que ens ofereixen un caràcter clarament rebel i irreverent que coneixia prou bé les seves possibilitats i el seu poder. De fet les seves possessions eren més extenses que les posseïdes per la mateixa monarquia dels Capets. Excomunicacions, amants, lluites pel poder... tot un ventall de capítols que haurien pogut nodrir l'argument d'una bona novel·la.

I per començar des dels inicis, el seu naixement l'any 1071 ja estigué embolcallat de sospites d'il·legitimitat, perquè els seus pares, Guilhèm VIII d'Aquitània i Ildegarda de Borgonya, que eren parents propers entre si, no havien demanat la dispensa eclesiàstica que demanaven les persones emparentades per a poder contraure matrimoni. Només amb el reconeixement de fill legítim atorgat pel mateix Papa Gregori VI, després d'un viatge a Roma i probablement algun donatiu, pogué heretar les possessions dels seus pares, i esdevingué a partir de l'any 1086, amb només quinze anys d'edat, novè duc d'Aquitània i quart de Gascunya i setè comte de Peiteus.

Ben jove, en Guilhèm demostrà que no es deixava intimidar ni pels poders civils ni pels religiosos. Després d'una sèrie de lluites entre alguns altres senyors vassalls seus, un d'ells, Ebles de Chatelaillon havia ocupat parcialment l'illa d'Oleron, que pertanyia a l'abadia de la Trinitat de Vendôme. Per al clergat, si els nobles es barallaven entre si mateixos no significava gaire problema, però si tocaven el patrimoni eclesiàstic la situació canviava, i més encara si el nou Papa Urbà II havia aconseguit el pontificat gràcies a l'ajut, entre d'altres, de l'abat Jofré de Vendôme. Com era previsible, el Papa exigí a en Guilhèm l'any 1088 que ordenés al seu vassall Ebles a restituir la jurisdicció de l'abadia sobre l'illa, però no fou fins l'any 1096, i després de diverses amenaces d'excomunicació, que en Guilhèm cedí a les pretensions eclesiàstiques. Tota una mostra del caràcter complicat d'en Guilhèm que difícilment es deixaria intimidar.

Mentrestant, l'any 1088 es casà amb l'Ermengarda d'Anjou, en una relació que no podríem qualificar de llarga, ja que se separà l'any següent. Com que la seva ex-dona també trobà ben aviat consol a la ruptura en un segon matrimoni amb el Duc de Bretanya, tothom acceptà de bon grat la nul·litat de l'enllaç.

Però ben aviat en Guilhèm tornà a modificar el seu estat civil amb un nou matrimoni amb la Felipa Matilde de Tolosa, que era vídua i aportava com a atractiu a la vida marital drets sobre el Comtat de Tolosa, com a filla i hereva del comte Guilhèm IV de Tolosa. Amb la Felipa tingué set fills entre els quals destaquem el seu hereu Guilhèm X d'Aquitània i Agnès de Peiteus (la posterior vídua amb qui casaren al rei Ramir d'Aragó que era monjo per donar una hereva, Peronella, qui a la vegada es casà amb el comte Ramon Berenguer IV de Barcelona, configurant així la Corona d'Aragó).

L'any 1097 decidí exercir aquests drets sobre el Comtat de Tolosa en marxar Ramon IV de Tolosa, l'oncle de la seva dona, a les Croades. Qui millor que en Guilhèm per ocupar el Comtat i vetllar pels interessos de la seva família política? D'altra banda, com que molts cristians que marxaven a Terra Santa no tornaven per les múltiples penalitats del trajecte i pel mateix conflicte, era positiu preparar ja una possible successió en el Comtat a favor de la seva dona.

Però novament el Papa ordenà a Guilhèm una retirada, al·legant que havia ocupat les terres d'un cristià que havia marxat a defensar els Llocs Sants. Finalment, en un acte de "penediment", en Guilhèm acceptà evacuar el comtat tolosà, i es comprometé a anar a la Croada deixant la seva dona com a governadora dels seus feus. Però la seva "experiència" pel Pròxim Orient fou gairebé miraculosa. De l'exèrcit de trenta mil soldats d'on formava part, només sobrevisqueren

set cavallers (entre ells el mateix Guilhèm) després de la batalla de Heraclea Cybistra contra els turcs.

Per la tardor de l'any 1202 ja havia tornat a Aquitània, després d'una estada a Jerusalem. Després del seu retorn, intervingué en diversos conflictes provocats per la possessió de terres i feus, ajudant sempre a aquells nobles que poguessin esdevenir més útils per als seus propis interessos. També ajudà als reis aragonesos i als castellans i lleonesos a conquerir terres a la Península Ibèrica als musulmans.

Una revolta l'any 1113 de diversos nobles occitans contra el nou comte Alfons Jordà de Tolosa, fou aprofitada per en Guilhèm per a tornar a envair el comtat i imposar novament la seva dona Felipa com a comtessa. La reiteració de la seva ambició sobre el comtat tolosà i diversos atacs a propietats eclesiàstiques provocaren la seva tan anunciada excomunicació l'any 1115 per part del bisbe Pèire de Peiteus. Malgrat que tancà en un castell al bisbe, qui morí poc temps després, l'excomunicació fou aixecada, segurament per interessos de totes les parts.

Alguns historiadors opinen que aquesta excomunicació podia haver estat provocada també per haver iniciat una relació adúltera amb la vescomtessa Aumaberga de Chatellerault, que estava casada i responia al suggerent nom de "Dangerosa (Perillosa)". La seva convivència de manera pública, malgrat estar ambdós casats, provocà un gran escàndol en l'època. Però és poc probable que l'excomunicació provingués només per aquesta relació adúltera, ja que era molt habitual en aquell temps entre els nobles aquesta mena de relacions. Vista la situació, la seva dona Felipa decidí consagrar-se a la vida religiosa i ingressà en una abadia (retirar-se després de veure la llum espiritual era molt habitual en aquests casos).

No fou Aumaberga la seva única amant, i els rumors de l'època tractaven en Guilhèm com un perseguidor de dones, que segons els seus detractors havia arribat a fundar una abadia on recloure les seves amants convertides en monges, a qui ell "visitava" amb regularitat. Amb algunes de les seves amants tingué també fills, alguns dels quals seguiren la carrera religiosa curiosament.

Finalment, en Guilhèm morí l'any 1126, amb cinquanta-quatre anys (edat normal en aquella època per la reduïda esperança de vida) quan precisament s'estava enfrontant amb un altre noble rebel.

Però en Guilhèm ha estat conegut com el primer trobador de qui coneixem el seu nom. Són onze les composicions seves que hem conservat, i les trobem clarament diferenciades segons la seva temàtica. Aquells poemes dirigits a "companho" semblen destinats a companys seus reals, i relata accions més mundanes, des d'aspectes militars, fins a les seves conquestes sentimentals. Els altres poemes s'enquadren dins de la lírica trobadoresca més tradicional, destinades a dames que són lloades per les seves virtuts. D'entre tots els seus poemes destaco i recomano llegir sobretot "Farai un vers de dreit nien" per l'originalitat de la seva temàtica i l'estructura mètrica del mateix.

Afegim que en Guilhèm fou l'avi de la dona més poderosa segurament de tota l'Edat Mitjana europea occidental, Aliènor d'Aquitània, que heretà tots els títols i feus, i esdevingué reina de França i d'Anglaterra, després dels seus successius matrimonis amb ambdós monarques, intervenint activament en els afers polítics de tots dos regnes.

SIMILITUDS CATALANES. Si existeix a Catalunya un personatge que recorda clarament a en Guilhèm sens dubte és el seu homònim Guillem de Berguedà, un gran noble català del segle XII, que posseïa grans extensions feudals, mantingué també un conflicte permanent amb alguns nobles i amb l'Església, sobretot amb el Bisbe Arnau d'Urgell, i que escrigué poemes trobadorescos de gran qualitat, on sovint criticava ferotgement els seus enemics i presumia de les seves conquestes amoroses (algunes, les dones dels enemics).

I EN EL PROPER CAPÍTOL. No abandonem aquest Occitània medieval, i parlarem de la gran dama del món dels Bons Homes i segurament, una de les muses del món trobadoresc. Amb aquestes pistes, suposem que ja sabeu de qui parlarem.

Francesc Sangar. CAOC.